Mockingbird

‘Zoals spotlijsters vogelgezang imiteren, **zo leren pleegouders van elkaar’**

Mockingbird is een nieuwe werkwijze in pleegzorg. Pleeggezinnen die bij elkaar in de buurt wonen, vormen een netwerk voor onderlinge ondersteuning. Het doel is de stabiliteit in pleegzorg te bevorderen en overplaatsingen te voorkomen. Roza Freriks en Maaike Rawie van Ondersteuning Pleeggezin, de stichting die Mockingbird implementeert in Nederland, vertellen over hun ervaringen.

Kleindochter Sarah ziet het meteen voor zich als ze de tekening voor dit artikel maakt. Mockingbird kinderen wonen volgens haar in verschillende vogelnesten in dezelfde boom, met één nest in het midden. Zo zijn ze dicht bij elkaar en groeien ze samen op. Een mooie metafoor voor de Mockingbird werkwijze,[1] die sinds 2022 in Nederland in pleegzorg wordt toegepast.
De werkwijze komt uit Amerika en is ook ingezet en onderzocht in onder meer Engeland en Australië. Onderzoek door het Verwey-Jonker Instituut laat zien dat de eerste ervaringen in Nederland positief zijn.[2]

Spotlijster

Wat is *Mockingbird* en heeft de naam een bepaalde betekenis? Dat vraag ik aan Roza Freriks, programmamanager, en Maaike Rawie, implementatiecoördinator van Mockingbird op het kantoor van Ondersteuning Pleeggezin in Utrecht.
Een *mockingbird* is een spotlijster die het gezang van andere vogels kan imiteren, vertellen ze. Vertaald naar pleegzorg: pleegouders kunnen van elkaar leren en dat is precies wat de werkwijze beoogt.
Roza: “Bij Mockingbird worden meerdere pleeggezinnen aan elkaar gekoppeld in een soort familienetwerk, zodat ze elkaar onderling kunnen helpen en ondersteunen. Zo’n netwerk noemen we een *constellatie*.
Binnen zo’n constellatie staat het *hubhome* centraal, hier wonen ervaren pleegouders die minimaal twee logeerplekken beschikbaar hebben. De zes tot tien pleeggezinnen eromheen noemen we *satelliet pleeggezinnen*.”
Maaike vult aan: “De gezinnen wonen dicht bij elkaar. Als het bijvoorbeeld moeilijk gaat in een van de pleeggezinnen, kan een pleegkind even bij het hubhome logeren. Terwijl het wel naar zijn eigen school blijft gaan en met zijn vriendjes kan spelen.”

Helden

Een stevig netwerk is voor alle opvoeders belangrijk en zeker voor pleegouders.
Roza: “Pleegouders lopen tegen allerlei uitdagingen aan. Ze zorgen voor pleegkinderen die trauma’s hebben meegemaakt in hun eerste levensjaren. Mensen om hen heen begrijpen dat niet altijd. Soms hebben ze zoiets van ‘je hebt toch zelf voor pleegzorg gekozen?’. Of pleegouders worden gezien als helden die het vast heel zwaar hebben. Bij Mockingbird bestaat het netwerk uit pleeggezinnen die allemaal de specifieke ervaringen van pleegzorg kennen. Daardoor gaan de pleegouders gelijkwaardig met elkaar om.”
Maaike: “Zet pleegouders bij elkaar en je krijgt een soort chemie. Ze hoeven de ander maar aan te kijken en ze begrijpen elkaar al. Dat is bij mensen die pleegzorg niet kennen toch anders. Die herkenning en erkenning is uniek en dat vinden ze bij Mockingbird.”

Stabiliteit

In Nederland worden pleegkinderen vaak overgeplaatst.[3] Het voorkomen van overplaatsingen en zo stabiliteit bevorderen is het belangrijkste doel van Mockingbird.
Roza: “Er zijn helaas te veel *breakdowns* in pleegzorg, dat zijn ongewenste, voortijdig afgebroken plaatsingen. Het is verdrietig voor de pleegkinderen, die naar een nieuwe plek moeten. Iedere keer dat banden worden

doorgeknipt is dat pijnlijk en schadelijk voor een kind. En wat doet het met volwassenen als ze zo opgroeien als kind? Daarnaast is het voor de pleegouders verdrietig omdat ze er met de beste wil aan begonnen waren. Mogelijk stoppen ze helemaal met pleegzorg."

Er komen al positieve signalen uit de praktijk dat Mockingbird de stabiliteit in pleeggezinnen bevordert. Roza: "Een pleegouder vertelde dat het opvoeden heel pittig is, maar gelukkig kan het pleegkind af en toe logeren in het hubhome. En iemand zei: 'de andere pleeggezinnen begrijpen waar ik doorheen ga, waardoor het net iets beter te dragen is.'"

Deze positieve signalen sluiten aan bij een conclusie uit het onderzoeksrapport van het Verwey-Jonker Intituut (pagina 40): 'De cohesie binnen de Mockingbird constellatie is duidelijk naar voren gekomen. Er heerst een sterk gevoel van gemeenschap, waarbij de deelnemers duidelijk aangeven bij elkaar te horen. De groep vertoont veerkracht in moeilijke tijden en er is sprake van onderlinge betrokkenheid.'

Hubhome

De eerste Mockingbird constellatie is samen met pleegzorgaanbieder iHub pleegzorg & gezinshuizen (voorheen Horizon) in Zuid-Holland opgetuigd. Binnenkort starten Combinatie Jeugdzorg in Noord-Brabant en Pactum in Limburg. Daarna volgen Enver in Zuid-Holland en iHub samen met WSGV in Rijnmond. Het starten van een constellatie begint altijd met het vinden van geschikte hubhome pleegouders.

Maaike: "Hubhome pleegouders zijn ervaren pleegouders die het leuk vinden om hun ervaringen te delen en anderen praktisch te ondersteunen. Ze hebben logeerruimte in hun huis en ze hebben ruimte in hoofd en hart. Dat wil zeggen dat ze niet midden in een crisisplaatsing zitten of problemen hebben die aandacht vragen. Het zijn verbinders en kartrekkers. Met veel enthousiasme organiseren ze maandelijkse bijeenkomsten en extra activiteiten voor het hele netwerk. Ze zorgen ervoor dat het hubhome een vertrouwde omgeving is voor alle kinderen, zowel de pleegkinderen als de eigen kinderen van pleegouders."

Voor de maandelijkse activiteit beschikt de constellatie over een budget. Roza: "Ze beslissen zelf wat ze ermee doen. Ze kunnen bij elkaar komen in het hubhome voor een spelletjesmiddag en samen eten. Of ze sparen voor *all you can eat sushi* en huren een keer bootjes met z'n allen."

Spontane acties

Volgens het Mockingbird gedachtegoed blijft het niet bij die ene maandelijkse activiteit. Dat blijkt ook uit de praktijk.

Maaike: "Het hubhome investeert in een-op-eencontacten met pleegouders en activiteiten voor de kinderen. In de eerste constellatie komen een paar meiden bijvoorbeeld geregeld naar het hubhome om samen de paarden te verzorgen. En er zijn spontane acties. Zo hadden de hubhome ouders op een zomerse dag een berichtje gestuurd: 'Alle kinderen zijn vandaag welkom, het zwembad staat op.' Uiteindelijk waren alle pleegkinderen er. Maar ook alle pleegouders, en die gingen niet meer weg! Ze hadden een heerlijke dag met z'n allen."

Hubhome pleegouders investeren in de relatie, vertelt Maaike. "Wat je wil bereiken is dat pleegouders vanuit de relatie hulp vragen. De drempel is laag. Je kunt hubhome pleegouders vergelijken met een opa en oma waar je een

>

Maaike Rawie

Roza Freriks

goede band mee hebt. Als je het even zwaar hebt, bieden zij hulp aan of je voelt de ruimte om die hulp te vragen."
De ondersteuning komt niet alleen van de hubhome pleegouders. Roza: "Het hubhome heeft een belangrijke functie, zeker in het begin. En daarna blijven zij de spil om activiteiten aan te zwengelen en de basis om op terug te vallen. Maar net als in een familie leren ook de satelliet pleeggezinnen elkaar steeds beter kennen. Ze whatsappen en drinken samen koffie. De kinderen worden vriendjes, gaan bij elkaar logeren, of zitten op dezelfde school. Ze zijn er voor elkaar wanneer dat nodig is. Op die manier wordt het hele netwerk veerkrachtiger."

Brandjes blussen

Voor professionals betekent Mockingbird een andere manier van werken. Waar vaak het professionele systeem leidend is binnen jeugdzorg, staat bij Mockingbird informele zorg vanuit de constellatie voorop. Wel kunnen ze daarbij rekenen op de pleegzorgorganisatie. De begeleiding van de hubhome pleegouders en de gezinnen in de constellatie is in handen van een Mockingbird begeleider. Meestal is dat een pleegzorgbegeleider die de taak van Mockingbird begeleider erbij krijgt.
Voor de pedagoog die er als gedragswetenschapper bij betrokken is, verandert ook iets.
Maaike: "Gedragswetenschappers zijn nu nog vaak bezig met het blussen van brandjes in pleeggezinnen waar het moeilijk gaat. Bij Mockingbird zien we dat er veel meer door het netwerk zelf wordt opgelost. De gedragswetenschapper is er dan voor specialistische vragen. Zo heeft een constellatie een keer de gedragswetenschapper uitgenodigd om het te hebben over een pedagogisch thema: hoe komt het dat kinderen soms liegen en wat kunnen we er als opvoeders aan doen? De gedragswetenschapper krijgt dus minder dagelijkse problemen en meer inhoudelijke vragen."
Roza: "Dat geldt ook voor de Mockingbird begeleider. Die kan iets meer afstand houden van dagelijkse beslommeringen omdat het netwerk veel van dat soort kwesties onderling opvangt. Aan de andere kant ervaren ze meer nabijheid in het contact met pleegouders, omdat ze bijvoorbeeld bij de maandelijkse bijeenkomsten van de constellatie zijn."

Voordelen

Er zijn veel positieve reacties, al hoeft Mockingbird niet bij iedereen te passen. Roza: "Het komt voor dat pleeggezinnen aangeven dat zij het zelf niet nodig hebben. Bijvoorbeeld omdat ze al veel ervaring met pleegzorg hebben of over een goed netwerk beschikken. Toch zeggen deze pleegouders dan vaak: 'hadden wij dat maar gehad toen we startten met pleegzorg.'"
De praktijk laat de voordelen van Mockingbird zien voor pleegkinderen en pleegouders. Zo besloot een van de pleeggezinnen om ook het broertje van de pleegzoon in hun gezin op te nemen, omdat er zoveel steun vanuit de constellatie werd ervaren. Een ander pleeggezin had een crisisplaatsing.
De bijeenkomsten bij het hubhome hebben dit meisje geholpen om het pleegkind-zijn te normaliseren. Nu heeft ze er een paar goede vriendinnen bij. Pleegkinderen geven aan het fijn te vinden dat ze niet hoeven uit te leggen waarom ze niet meer bij hun ouders wonen.

tekst: Femmie Juffer
tekening: Sarah Bouwman (10 jaar)

verder kijken

Pleegmoeder Helena vertelt in 1 minuut wat Mockingbird voor haar betekent.

[1] Mockingbird werkwijze: https://mockingbirdnederland.nl/
[2] Karin van Bemmel, Mehmet Day, & Donya Yassine (2024). *Mockingbird werkwijze in Nederland.* Verwey-Jonker Instituut. www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2024/04/222330-Mockingbird-werkwijze-Nederland.pdf
[3] www.pleegzorg.nl/bibliotheek/1-wat-is-pleegzorg/37-feiten-en-cijfers-over-pleegzorg